

Transitie Jeugdzorg

Geen goed idee!

In 2015 is het zover. Het bezuinigen op én het verbeteren van de jeugdzorg, tegelijk. De verantwoordelijkheden in de jeugdzorg worden overgeheveld van de Provincie naar gemeenten. Zij krijgen veel minder geld om de zorg te financieren. Wordt dit een enorme chaos?

Tekst: Arinda Schiphorst Foto's: Foto Roelien

Het oude jeugdstelsel is te bureaucratisch georganiseerd, mensen weten niet meer waar ze terecht moeten voor de juiste zorg. Er worden te veel etiketjes geplakt op kinderen, waardoor de vraag naar zorg enorm is toegenomen en de zorg nu erg duur is. Tijd voor vernieuwing en verbetering van de organisatiestructuur. In het nieuwe jeugdstelsel moet er flink worden bezuinigd. Gezinnen moeten meer gebruik gaan maken van eigen krachten en het sociale netwerk dat zij hebben. Zo krijgen zij zelf meer verantwoordelijkheid voor het oplossen van problemen en zijn er minder professionals nodig. Preventie is een belangrijk onderdeel van het nieuwe stelsel. Er worden generalisten ingezet, omdat zij voor lange tijd in een gezin kunnen werken en een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen. Hierdoor nemen zij de taken van professionals over. Het doel van de transitie is het verbeteren van de jeugdzorg, maar wel met veel minder geld. Is dit haalbaar?

Waar liggen de prioriteiten van gemeenten? ”

Drama voor kwetsbaren

In de huidige Wet op de jeugdzorg is geregeld dat het Bureau Jeugdzorg indicaties afgeeft voor jeugdzorg in de tweede lijn. Tegenwoordig gaat dit veel te makkelijk. Kinderen krijgen vaak onnodig een etiketje (Stam, 2013). Dit betekent dat er veel vraag is naar zorg in de tweede lijn van het huidige jeugdzorgstelsel. Deze zorg is de duurste zorg die er is.

Nu zal alle jeugdzorg worden overgeheveld naar de gemeente. Veel zorg uit de tweede lijn wordt nu nog betaald vanuit het basispakket van de zorgverzekering, maar zal in de nieuwe Jeugdwet moeten worden ingekocht per gemeente (NIVEL, 2013). De grote vraag is nu: Waar liggen de prioriteiten van

gemeenten? Welke zorg gaat jouw gemeente inkopen? Het nieuwe jeugdzorgbeleid richt zich op preventie, omdat het ontstaan of verergeren van problemen moet worden voorkomen. Er wordt ingezet op de versterking van pedagogische basisvoorzieningen en de eerste lijn van het huidige jeugdzorgstelsel (NJI, 2012). Gemeenten gaan hier geld in steken, maar blijft er dan genoeg over voor de échte probleemgevallen in de tweedelijnszorg? Gaat jouw gemeente de zorg inkopen die jij nodig hebt? Stel je voor dat jij bijzondere hulp nodig hebt, die niet is ingekocht en dus niet wordt aangeboden door de gemeente waarin jij woont. Dan ga je op zoek naar een gemeente die deze zorg wel aanbiedt. Hoe zal een andere gemeente reageren op je vraag? Zij hebben ook weinig geld om hun eigen inwoners te voorzien van de juiste zorg. Wat gaat er gebeuren?

Ik ben bang dat er een groot gevaar op de loer ligt: namelijk dat kinderen met een zware stoornis een te licht label zullen krijgen. Er zal nu te snel gedacht worden: “Het valt allemaal wel mee!” Dan krijgen de kinderen met zware problematiek niet de zorg die zij nodig hebben. En juist in deze gevallen is de juiste zorg uitermate belangrijk. Als zij niet goed geholpen en begeleid worden, loopt dit alleen nog maar meer uit de hand en is er straks extra zorg nodig.

Eigen kracht

Zorg en hulp moeten op een laagdrempelige manier worden aangeboden. Een goede interventie van het nieuwe jeugdbeleid is het eigen kracht versterkend werken. Het is de bedoeling dat gezinnen zelf de verantwoordelijkheid nemen om problemen op te lossen, met behulp van hun sociale netwerk. Zij nemen zo de regie over hun eigen leven in handen, en kunnen samen met het netwerk onderzoeken hoe zij de problemen kunnen en willen aanpakken.

Het uitgangspunt is dat elke burger het recht heeft om eerst zelf plannen te maken, voordat de overheid, of een professional, ingrijpt in hun leven en dat van hun kinderen (Bartelink, 2010).

Het is belangrijk om uit te gaan van de mogelijkheden van gezinnen zelf. In het oude jeugdzorgstelsel zijn er veel verschillende zorgaanbieders, voor elk klein probleempje

is er gepaste hulp. Maar mensen moeten eerst eens kijken naar familie, vrienden en burens. Het sociale netwerk om ons heen kan veel beter benut worden!

Onder voorwaarden

Hier moet wel mee worden opgepast, niet iedereen heeft een sterk systeem om zich heen. Mensen mogen de regie over hun leven in eigen handen houden en zelf bepalen welke zorg zij nodig hebben. Naar mijn mening kan dit alleen maar slagen als het sociale netwerk van een cliënt betrouwbaar is. Grote delen van de zorg worden juist gekenmerkt door miskenning van eigen kracht (Levering, 2014). Wat gebeurt er met mensen die geen of weinig sociale contacten hebben, maar wel zorg nodig hebben? Ik vind dat sociale netwerken moeten worden getest want voor het werken vanuit eigen kracht is een sterk systeem nodig. Een sociaal netwerk zal aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen voordat het werken met ‘eigen kracht’ voordelig kan zijn. Een systeem moet op zijn

Wat gebeurt er met mensen zonder sociale contacten die wel zorg nodig hebben? ”

minst betrouwbaar zijn en op lange termijn kunnen functioneren.

Ook is het niet makkelijk om problemen en zorgen met je sociale omgeving te delen. Ik denk dat veel mensen de problemen niet eens willen vertellen aan familie, vrienden of burens, laat staan dat zij jou dan moeten gaan helpen. Deze last wil je hen toch niet opleggen? Het beschrijven van de interventie ‘eigen kracht versterkend werken’ lijkt makkelijker dan het daadwerkelijke uitvoeren ervan.

Vakkennis

Ruim 160 professionals uit de jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg en gehandicaptenzorg hebben meegedaan aan de enquête van Sozio-SPH. Daaruit blijkt dat 62% van de ondervraagden denkt dat de toekomstige fi-

nancier niet voldoende op de hoogte is van het vakgebied waarin zij werken (Taal, 2013). Het idee is dat er door het inzetten van generalistische jeugd- en gezinsprofessionals problemen minder snel ‘medicaliseren’, dat er een betere samenwerking rond gezinnen ontstaat en er meer zorg op maat kan worden geleverd (NJI, 2013). Maar deze generalisten kunnen toch niet zomaar de taken van vakkundige mensen vervullen, innemen of vervangen? Ik denk dat de kwaliteit van de zorg naar beneden zal gaan. En jij voelt toch ook dat dit niet eerlijk is tegenover gespecialiseerde hulpverleners? Zij hebben hier jarenlang voor gestudeerd!

Ik heb gesproken met Eddy en Hannie Berkhof, eigenaren van het gezinshuis Noah in Vriezenveen. Zij geven kinderen die door omstandigheden niet meer thuis kunnen wonen een warme en veilige thuisbasis. In 2011 zijn zij gestart met deze boerderijwoning en hebben in een keer vijf kinderen opgenomen. Met het gezinshuis gaat het goed en de transitie heeft voor deze kinderen gelukkig geen nadelige invloed. Meneer en mevrouw Berkhof maken zich ook zorgen over de kennis van de gemeente. Zij denken dat gemeenten onderschatten hoe verschrikkelijk belangrijk professionele hulp is. Zo noemde Hannie Berkhof een voorbeeld; een generalist van de gemeente Twenterand moet zich in 6 maanden voorbereiden op een taak als psychiater. Dit lijkt haar onmogelijk. “Ook al ben je een generalist, voor een goede voorbereiding heb je meer tijd nodig.”

Professionals in het diepe

Tegelijkertijd wordt het omgedraaid. In het nieuwe stelsel zijn professionals in de directe woon- en leefomgeving aanspreekbaar op het geven van advies en ondersteuning aan gezinnen en opvoeders (Stam P. M., 2011). Zij krijgen er dus extra verantwoordelijkheden bij. De professionals van nu worden generalisten in de toekomst. Zij moeten gaan werken met groepen, terwijl ze daar niet voor opgeleid zijn. De nieuwe taak van professionals wordt het begeleiden van een cliënt en zijn sociale omgeving. Kunnen huidige hulpverleners dit aan?

Op dit moment weten professionals in de jeugdzorg niet waar zij aan toe zijn. Er is grote onzekerheid; “Wat moet ik straks gaan

Professionals worden in het diepe gegooid ”

doen?” “Wat zal mijn baan in gaan houden?” “Houd ik mijn baan eigenlijk wel?” Professio-

nals worden in het diepe gegooid.

Chaos in 2015

De Jeugdwet is in februari 2014 aangenomen in de Eerste Kamer, wat betekent dat de jeugdzorg in 2015 echt gaat veranderen. Er kan niets meer aan worden gedaan, we moeten het accepteren en ons zo goed mogelijk voorbereiden. Gemeenten zullen de organisatie en de kwaliteit van de jeugdzorg proberen te verbeteren en daarbij bezuinigen. Het nieuwe jeugdzorgstelsel heeft goede bedoelingen, maar ik denk niet dat het haalbaar is. De druk die op de gemeente wordt gelegd is heel hoog. Alle interventies voor het uitvoeren van de Jeugdwet hebben het zwaar te verduren door het bezuinigen. Logisch, want kwalitatief goede zorg kost veel geld. Als ik even nadenk over de toekomst, zie ik voor me dat er veel aanbieders komen met goedkope zorg, zonder hoge kwaliteit. Goede zorg kost nu eenmaal meer dan slechte zorg. Maar heeft de gemeente dat er voor over? Ik ben bang dat de gemeente ‘het zo wel goed vindt’ en het in 2015 een grote chaos wordt.

LITERATUUR

Bartelink, C. (2010). *Eigen Kracht-conferentie. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.*

Levering, B. (2014, februari). Eigen kracht of eigen verantwoordelijkheid? *Pedagogiek in de Praktijk*, 44-47.

NIVEL. (2013). *Ruimte voor substitutie? Utrecht: Nivel.*

NJI. (2012). *Highlights Concept Jeugdwet. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.*

NJI. (2013). *www.nji.nl. Opgeroepen op 03 10, 2014, van nji.nl: http://www.nji.nl/nl/Transitie-jeugdzorg-Praktijk/Transitie-jeugdzorg-Praktijk-Generalistisch-werken*

Stam, C. (2013, 05 17). *Zorgvisie. Opgeroepen op 03 26, 2014, van www.zorgvisie.nl: http://www.zorgvisie.nl/Kwaliteit/Nieuws/2013/5/Nieuwe-DSM-5-leidt-tot-etiketten-plakken-1258684W/*

Stam, P. M. (2011). *Van denken naar doen opvoeden versterken in de praktijk. Amersfoort: BMC advies en management.*

Taal, K. (2013, 09 04). *Noodzakelijk kwaad of ultieme oplossing? SozioSPH*, 24-27.

Foto's: Foto Roelien

OVER DE AUTEUR

Arinda Schiphorst, student Pedagogiek op Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle.